

„ტრეფიკინგი - თანამედროვე მონობა“

პირველი ნაწილი

მომზადდა ნინო გვარამაძემ

ტრეფიკინგის არსი და სახეები

ადამიანებით ვაჭრობის შესახებ მოსწავლეთა სწავლება გადამწყვეტია ცნობიერების ამაღლებისა და პრევენციის წახალისებისთვის. თუ გავითვალისწინებთ ტრეფიკინგის მასშტაბებს მსოფლიოში, მისი სწავლების აუცილებლობაში ეჭვი არ შეგვეპარება. პირველ ნაწილში განვიხილავთ ტრეფიკინგის არსსა და სახეებს. აგრეთვე, რამდენიმე აქტივობას, რომლებიც შეიძლება შევთავაზოთ მოსწავლეებს.

1. ტრეფიკინგის არსი

ტრეფიკინგის მრავალი განმარტება არსებობს. ისინი არსით ერთმანეთისგან არ განსხვავდება, თუმცა ზოგიერთი მათგანი უფრო დეტალიზებულია. ქვემოთ მოვიყვანთ რამდენიმე განმარტებას.

ტრეფიკინგი მოწოდებულია ვაჭრობის თანამედროვე ფორმად; ადამიანთა, უფრო ხშირად, ქალთა დაქირავება სამსახურისა თუ მომსახურებისათვის, მათი საზღვარგარეთ გაყვანა მუქარით, მოტყუებით ან ძალადობით. გაეროს შეფასებით, ყოველწლიურად მთელ მსოფლიოში 4 მლნ-ზე მეტი ადამიანი გადაჰყავთ სხვადასხვა ქვეყნის საზღვარზე იძულებითი შრომისათვის. მიგრაციული პროცესების (შრომითი მიგრაცია) ინტენსივობა, ეკონომიკური კრიზისი, ქვეყნის კანონმდებლობის ნაკლოვანებები განიხილება ტრეფიკინგის ხელშემწყობ პირობებად. ადამიანებით ვაჭრობის ერთ-ერთ ყველაზე განვითარებად, მომგებიან და უკონტროლო სახეს სექს-ვაჭრობა წარმოადგენს. ქალის, როგორც სავაჭრო საგნის იმიჯს ამყარებს მასკულტურაში გავრცელებული გენდერული სტერეოტიპები და ქალის დაქვემდებარებული სტატუსი. ტრეფიკინგი გენდერულ ძალადობად განიხილება, რომელიც ძირითადად ეკონომიკური კრიზისის კერებისათვისაა დამახასიათებელი. სამხრეთ კავკასიის, ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის, პოსტსაბჭოური სივრცის, სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის, ჩრდილოეთ აფრიკისა და კარიბის აუზის მოქალაქეები ბედის საძიებლად უფრო მდიდარ ქვეყნებში მიემგზავრებიან. მოდის სააგენტოები, ტურისტული ბიუროები, საცეკვაო კლუბები ქალებს მაღალანაზღაურებად და პრესტიჟულ სამუშაოს სთავაზობენ; ტრეფიკერთა მაფია კი გულუბრყვილო ქალებს საროსკიპოში, იძულებით პროსტიტუციაში, შინამოსამსახურებად ამწყვდებს. ტრეფიკერები, ფაქტობრივად, ერთსა და იმავე კანონსაწინააღმდეგო ქმედებას მიმართავენ: მსხვერპლისთვის პასპორტის, დაბადებისა და პირადობის მოწმობის, უბის წიგნაკის წართმევას, ფიზიკურ ძალადობას (ცემა, გაუპატიურება), დამცირებას, კრიმინალურ

ქმედებაზე დათანხმებას, იზოლირებას, ოჯახის წევრებისათვის ზიანის მიყენების მუქარას და ა.შ. [1]

ტრეფიკინგი ადამიანთა, მათ შორის, 18 წლამდე ასაკის ბავშვების, გადაბირება, ტრანსპორტირება, გადაყვანა, შეფარება ან მიღებაა ექსპლუატაციის მიზნით. ასევე, „ტრეფიკინგად“ ითვლება ტრანსპორტირება, გადაყვანა, შეფარება ან მიღება მუქარის, ძალის გამოყენების ან იძულების სხვა საშუალებებით, მოტაცებით, თაღლითობით, მოტყუებით, ძალაუფლების ან პირის უმწეო მდგომარეობის გამოყენებით ან იმ პირის თანხმობის მისაღწევად, თანხისა და თუ სხვა სარგებლის მიცემით ან მიღებით, ვისი დამოკიდებულების ქვეშაა იმყოფება მეორე პირი, ან ადამიანის ექსპლუატაციის მიზნით. [2]

ტრეფიკინგია ადამიანით ვაჭრობა, ადამიანის ყიდვა ან გაყიდვა, ან მის მიმართ სხვა უკანონო გარიგების განხორციელება, აგრეთვე იძულებით, შანტაჟით ან მოტყუებით ადამიანის გადაბირება, გადაყვანა, გადამალვა, ანდა მიღება ექსპლუატაციის მიზნით. ექსპლუატაციად ჩაითვლება ადამიანის გამოყენება იძულებითი შრომის, დანაშაულებრივ ან სხვა ანტისაზოგადოებრივ ქმედებაში ან პროსტიტუციაში ჩაბმის, სექსუალური ექსპლუატაციის ან სხვა სახის მომსახურების გაწევის, მონობის თანამედროვე პირობებში ჩაყენების, აგრეთვე, ადამიანის სხეულის ორგანოს, ორგანოს ნაწილის ან ქსოვილის გადანერგვის, ანდა სხვაგვარად გამოყენების მიზნით. ადამიანის მონობის თანამედროვე პირობებში ჩაყენება გულისხმობს მისთვის პიროვნების საიდენტიფიკაციო დოკუმენტების ჩამორთმევას, თავისუფალი გადაადგილების უფლების შეზღუდვას, ოჯახთან კავშირის, მათ შორის, მიმოწერისა და სატელეფონო კონტაქტების აკრძალვას, კულტურულ იზოლაციას, პატივისა და ღირსების შემლახველ პირობებში, ანდა ყოველგვარი ანაზღაურების, ან არაადეკვატური ანაზღაურებით მუშაობის იძულებას [3].

ტრეფიკინგი გლობალური მოვლენაა და მასთან ბრძოლა შესაძლებელია სახემწიფოების ინტენსიური ჩართულობითა და თანამშრომლობით. შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციამ (ILO), გაეროს სააგენტომ, რომელიც პასუხისმგებელია შრომის სტანდარტების, დასაქმებისა და სოციალური დაცვის საკითხების მოგვარებაზე, 2022 წელს შეაფასა, რომ 27,6 მილიონი ადამიანი მთელ მსოფლიოში იყო იძულებითი შრომის, ბავშვთა იძულებითი შრომის, სექსუალური მსახურებისა და არანებაყოფლობითი შრომის, ყმობის მსხვერპლი. ადამიანებით ვაჭრობა არის მრავალგანზომილებიანი საფრთხე, რომელიც ართმევს ადამიანებს ადამიანის უფლებებსა და თავისუფლებებს, საფრთხეს უქმნის გლობალურ ჯანმრთელობას, ხელს უწყობს სოციალურ რღვევას, აფერხებს განვითარებას ქვეყნების ადამიანური კაპიტალის ჩამორთმევით და ხელს უწყობს ორგანიზებული დანაშაულის ზრდას [4].

2. მითები ტრეფიკინგის შესახებ

ადამიანებით ვაჭრობა ხშირად გარშემორტყმულია მცდარი წარმოდგენებითა და მითებით, რამაც შეიძლება ხელი შეუშალოს მისი საფრთხეების გაგებას და შეაფერხოს ამ საკითხის წინააღმდეგ ბრძოლის ძალისხმევა. ქვემოთ მოყვანილია რამდენიმე გავრცელებული მითი ადამიანებით ვაჭრობის თაობაზე და სიმართლე მათ შესახებ:

1. მითი: ადამიანებით ვაჭრობა მხოლოდ უცხო ქვეყნებში ხდება.

სიმართლე: ადამიანებით ვაჭრობა ხდება ყველა ქვეყანაში, მათ შორის განვითარებულ ქვეყნებშიც. მას შეუძლია გავლენა მოახდინოს ადამიანებზე როგორც ქალაქებში, ასევე სოფლებში და გვხვდება ბევრ თემში.

2. მითი: მსხვერპლნი არიან მხოლოდ ქალები და გოგოები.

სიმართლე: მიუხედავად იმისა, რომ ქალები და გოგოები არაპროპორციულად განიცდიან სექსუალურ ტრეფიკინგს, მამაკაცები და ბიჭები ასევე შეიძლება იყვნენ როგორც სექსუალური ტრეფიკინგის, ასევე შრომითი ტრეფიკინგის მსხვერპლნი. სამიზნეა ყველა სქესის დაუცველი მოსახლეობა.

3. მითი: ტრეფიკინგი გულისხმობს მხოლოდ გატაცებას ან ფიზიკურ გატაცებას.

სიმართლე: ბევრი მსხვერპლი ერთვება ტრეფიკინგის სიტუაციებში მოტყუების, თაღლითობის ან მანიპულაციის გზით. მათ შეიძლება დაიჯერონ, რომ აპირებენ სამუშაოს ან განათლების მიღებას და იქნენ იძულებით წაყვანილნი.

4. მითი: ტრეფიკინგის რისკის ქვეშ მხოლოდ გაქცეულები და ქუჩის ბავშვები არიან.

სიმართლე: ტრეფიკინგისადმი დაუცველობამ შეიძლება გავლენა მოახდინოს ნებისმიერზე, განურჩევლად სოციალურ-ეკონომიკური წარმოშობისა, განათლების დონისა თუ საშინაო ცხოვრების სტაბილურობისა. ისეთი ფაქტორები, როგორებიცაა სიდარბე, განათლების ნაკლებობა და სოციალური იზოლაცია, ზრდის რისკს, მაგრამ არა მხოლოდ გაქცეულებს შორის.

5. მითი: ტრეფიკინგი იგივეა, რაც კონტრაბანდა.

სიმართლე: ადამიანებით ვაჭრობა მოიცავს ექსპლუატაციას და არის დანაშაული ადამიანის წინააღმდეგ, ხოლო კონტრაბანდა არის დანაშაული საზღვრის წინააღმდეგ. კონტრაბანდისტები ხშირად საკუთარი ნებით მონაწილეობენ ოპერაციებში, ხოლო ტრეფიკინგის მსხვერპლებს აიძულებენ ან ახდენენ მანიპულირებას.

6. მითი: მსხვერპლს ადვილად შეუძლია თავი დააღწიოს სიტუაციებს, თუ ეს სურს.

სიმართლე: მსხვერპლი ხშირად განიცდის მძიმე ფსიქოლოგიურ მანიპულირებას, შიშს და დამოკიდებულებას ტრეფიკერებზე. მას შეიძლება ჰქონდეს შეზღუდული გაგება თავისი სიტუაციის შესახებ ან ემინოდეს შედეგებისა საკუთარი თავის ან მისი ოჯახის გამო.

7. მითი: ტრეფიკინგის ყველა მსხვერპლი მონაწილეობს პროსტიტუციაში.

სიმართლე: მიუხედავად იმისა, რომ სექსტრეფიკინგი გამორჩეული ფორმაა, ადამიანებით ვაჭრობა ასევე გულისხმობს შრომით ტრეფიკინგს, რომელიც მოიცავს იძულებით შრომას ისეთ ინდუსტრიებში, როგორებიცაა სოფლის მეურნეობა, მშენებლობა, საშინაო სამუშაოები და სხვა.

8. მითი: მსხვერპლები ყოველთვის იქნებიან ფიზიკურად შეზღუდულები ან დაბრკოლებულები.

სიმართლე: ბევრი ტრეფიკერი არ იყენებს ფიზიკურ შეზღუდვებს; მათ შეუძლიათ გააკონტროლონ თავიანთი მსხვერპლები ფსიქოლოგიური მანიპულაციის, მუქარის ან ეკონომიკური იძულების გზით. ეს შეიძლება იყოს უფრო მზაკვრული და ძნელად ამოცნობადი.

9. მითი: ტრეფიკინგი გავლენას ახდენს მხოლოდ მოზრდილებზე.

სიმართლე: ბავშვები ხშირად ხდებიან ტრეფიკინგის მსხვერპლები, ზოგჯერ იძულებითი შრომის, სექსუალური ექსპლუატაციის ან უკანონო ქმედებებისთვის, მაგალითად, ნარკოტიკებით ვაჭრობა და მათხოვრობა

10. მითი: როგორც კი ვინმე ტრეფიკინგის მსხვერპლი გახდება, ის ყოველთვის მსხვერპლი იქნება.

სიმართლე: სათანადო მხარდაჭერით, რესურსებითა და რეაბილიტაციით, ტრეფიკინგის ბევრ გადარჩენილს შეუძლია განიკურნოს და აღიდგინოს ფიზიკური თუ ფსიქოლოგიური ჯანმრთელობა. აღდგენა განსხვავდება ინდივიდუალური გარემოებებისა და ხელმისაწვდომი დამხმარე სისტემების მიხედვით.

ადამიანებით ვაჭრობასთან ბრძოლა მოითხოვს ცნობიერებას და განათლებას ამ მითების გასაქარწყლებლად და საკითხის რეალობის გასაგებად. ამ მცდარი წარმოდგენების გაქარწყლებით, საზოგადოებებს შეუძლიათ, უკეთ დაუჭირონ მხარი მსხვერპლს და დაეხმარონ პრევენციის მცდელობებს.

3. ტრეფიკინგის სახეები

მოსწავლეებისთვის ცნობილია ფაზები, რომელთა გავლით ხორციელდება ტრეფიკინგი; თუმცა მნიშვნელოვანია, რომ მათ კარგად ესმოდეთ, რა სახის ტრეფიკინგი ემუქრება პოტენციურ მსხვერპლს.

ტრეფიკინგის ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული სახეა **სექს ტრეფიკინგი**. ის გულისხმობს ინდივიდების იძულებით ან მოტყუებით, მათი ნების საწინააღმდეგოდ კომერციულ სექსუალურ აქტებში ჩართვას. მსხვერპლებად ძირითადად ქალები და გოგონები გვევლინებიან, მაგრამ მამაკაცები და ბიჭებიც შეიძლება აღმოჩნდნენ მსგავს მძიმე მდგომარეობაში. ტრეფიკერები მსხვერპლების მიმართ კონტროლის ისეთ მეთოდებს იყენებენ, როგორებიცაა მუქარა, ძალადობა, ემოციური მანიპულირება ან ნივთიერების ბოროტად გამოყენება.

შრომითი ტრეფიკინგის მსხვერპლი ხშირად შრომისუნარიანი ახალგაზრდები ან ბავშვები ხდებიან. ის გულისხმობს ინდივიდების ექსპლუატაციას შრომაში ან მომსახურებაში ჩაბმას იძულების ან მოტყუების გზით. შრომითი ტრეფიკინგი გავრცელებულია სოფლის მეურნეობაში, მშენებლობაში, წარმოებაში, საყოფაცხოვრებო სამუშაოებში და სხვა ინდუსტრიებში, სადაც გავრცელებულია ექსპლუატაცია. მსხვერპლმა შეიძლება დიდხანს იმუშაოს მცირე ანაზღაურებისთვის ან ანაზღაურების გარეშე, ხშირად სახიფათო პირობებში და შეიძლება დაექვემდებაროს ძალადობას ან დამინებას.

ბავშვებით ვაჭრობა გულისხმობს ბავშვების დაქირავებას ან ტრანსპორტირებას სხვადასხვაგვარი ექსპლუატაციის მიზნით, მათ შორის სექსუალური ექსპლუატაციის,

იძულებითი შრომის ან უკანონო ქმედებებისთვის. ბავშვები ხშირად ხდებიან ტრეფიკერების სამიზნე მათი დაუცველობის, სამართლებრივი დაცვის არარსებობის ან არასტაბილური ოჯახური სიტუაციების გამო. ექსპლუატაციის ფორმები სხვადასხვაგვარია. ბავშვებს იყენებენ ჯარისკაცებად, სახიფათო ინდუსტრიებში, აგრეთვე უწევენ სექსუალურ ექსპლუატაციას.

ადამიანის ორგანოებით უკანონო ვაჭრობის მსხვერპლი შეიძლება გახდეს როგორც ბავშვი, ისე ზრდასრული. ის შეიძლება გულისხმობდეს ადამიანებით ვაჭრობას ორგანოების ამოკვეთის მიზნით, თანხმობის გარეშე ან იძულებით. მსხვერპლი შეიძლება აიძულოს დათმოს ორგანოები ან შეცდომაში შეიყვანონ პროცედურის ბუნებასთან დაკავშირებით.

ტრეფიკინგი იძულებითი ქორწინებისთვის გულისხმობს ინდივიდების დაქორწინებას მათი ნების საწინააღმდეგოდ, ხშირად მონობის ან სექსუალური ექსპლუატაციის მიზნით. მსხვერპლად შეიძლება გვევლინებოდნენ როგორც ქალები, ასევე მამაკაცები, მაგრამ მსხვერპლი ქალებისა და გოგონების რაოდენობა შეუდარებლად დიდია მამაკაცების რაოდენობასთან შედარებით.

საშინაო მსახურება ტრეფიკინგის ერთ-ერთი სახეა. დაზარალებულები იძულებულნი არიან იმუშაონ კერძო ოჯახებში როგორც შინამოსამსახურებმა, სათანადო ანაზღაურების გარეშე, ხშირად ექსპლუატაციის პირობებში. ისინი შეიძლება მოხვდნენ იზოლაციაში, შეუზღუდოთ გადაადგილება და განიცდიდნენ დამსაქმებლების მხრიდან ძალადობას.

ძირითადი, რაც უნდა გვახსოვდეს, არის:

- თანხმობა არარელევანტურია: ტრეფიკინგის შემთხვევაში, მაშინაც კი, თუ პირი თავდაპირველად თანახმაა ჩაერთოს საქმიანობაში, მისი თანხმობა ბათილია თუ მას აიძულებენ, მანიპულირებენ ან უწევენ ექსპლუატაციას.
- გლობალური საკითხი: ადამიანებით ვაჭრობა ხდება ყველა ქვეყანაში და გავლენას ახდენს მილიონობით ინდივიდზე, სცილდება საზღვრებს და სოციალურ-ეკონომიკურ სტატუსებს.
- პრევენცია და მხარდაჭერა: ცნობიერების ამაღლება, კანონების გაძლიერება და ტრეფიკინგის ნიშნების შესახებ განათლების უზრუნველყოფა აუცილებელია ამ საკითხთან ბრძოლაში.

ადამიანებით ვაჭრობის ამ ფორმების გაგება ხელს უწყობს ინფორმირებულობისა და ცოდნის ჩამოყალიბებას, ტრეფიკინგის პრევენციას და მასთან ბრძოლას.

4. აქტივობები

აქტივობა 1. გააანალიზეთ ტრეფიკინგის განმარტებები. აღნიშნეთ განსხვავებული აქცენტები ამ განმარტებებში.

აქტივობა 2. დაფიქრდით მითების შექმნის მიზეზებზე.

აქტივობა 3. განიხილეთ ტრეფიკინგის სახეები და ჩამოაყალიბეთ მათი ხელშემწყობი მიზეზები.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. გენდერულ ტერმინთა მოკლე ლექსიკონი = Краткий словарь гендерных терминов / მერკვილაძე ია; [რედ.: ნაირა პოპიაშვილი ; თარგმანი ჰამლეტ ზუკაკიშვილისა] - თბ. : კავკას. სახლი, 2003 - 112გვ. ; 20სმ. - ISBN 99928-71-46-6 : [ფ.ა.]
2. ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი : ლექსიკონი-ცნობარი / [ავტ.: ლ. ალექსიძე (რედ.), ლ. გიორგაძე, მ. კვაჭაძე და სხვ.] - თბ., 2005 - 283გვ. ; 23სმ. - ISBN 99940-0-877-3 : [ფ.ა.]
3. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი
4. Field Listing - Trafficking in persons
<https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/trafficking-in-persons/>